

Jaargang 7 | NAJAAR 2023

De Natuurkijker

Nieuwsblad van IVN en KNNV Amersfoort e.o.

Zeldzame paddenstoelen KNNV Spetterdag -
Blij met Greenpeace - IVN Natuurgidsen gediplomeerd -
Mijn favoriete plek - Fête de la Nature was echt een feest -
Nationale Nachtvliedernacht 2023 - Eindfeest Eemstruiners
- Groene Agenda

IVN-excursies najaar 2023

Paddenstoelen excursie

Op zondag 15 oktober en vrijdag 27 oktober organiseerde het IVN een 2-uur durende Paddenstoelen excursie. De start was bij het witte hek hoek Keesomstraat / Kamerlingh Onnesstraat in Amersfoort.

Paddenstoelen kunnen we vinden op de groenteafdeling in de supermarkt, maar het zijn geen planten... Het zijn ook geen dieren... Een paddenstoel is het vruchtlichaam van een schimmel. Meestal leeft die schimmel onzichtbaar onder de grond of onder boomschors. Het netwerk aan flinterdunne schimmeldraden krijgt bovengrondse uitlopers, waaraan paddenstoelen groeien en die zien we.

Een paddenstoel is vergelijkbaar met de vrucht van een appelboom: de appel. De vruchten van schimmels schieten bij vochtig weer in nazomer en herfst als paddenstoelen uit de grond. In het bos van Nimmerdor kunnen we allerlei paddenstoelen vinden, vooral omdat er veel oud hout ligt. Gaat u mee? Neem dan een spiegeltje mee om de onderkant van de paddenstoel te kunnen bekijken.

Rode boleten (foto: IVN Amersfoort)

Wandelen over de noordwestflank van de Amersfoortse berg

Datum: zondag 19 november, 14.00-16.00 uur;
Start: parkeerplaats Belgenmonument, Belgenlaan 9, 3818 ZJ Amersfoort;
OV: vanaf Amersfoort CS, buslijn 56, halte Potgieterlaan;

Tolerantiepoort (foto: Lenny van Valkenhoef)

Bijzonderheden: Honden kunnen niet mee. Stevige schoenen aanbevolen.

De Amersfoortse berg is gevormd in de voorlaatste ijstijd. Enorme ijsmassa's stuwden de rivierzanden van Maas en Rijn op tot wat later de Utrechtse Heuvelrug zou gaan heten. Water, wind en zand hebben daarna het landschap vorm gegeven. Eeuwenlang was het gebied onbewoond. Vanaf de late steentijd heeft de mens hier en daar sporen nagelaten. Circa duizend jaar geleden begon Amersfoort zich te ontwikkelen. Vanaf de zeventiende eeuw was de Galgenberg het eerste wat de vreemdeling vanuit het westen zag van de stad. Pas in de twintigste eeuw begon de uitbreiding buiten de stadsmuren.

Op de plek waar nu het Belgenmonument staat, was eerst een zandafgraving gepland. Doordat die afgraving niet doorging is het oorspronkelijke grondprofiel bewaard gebleven. De wandeling voert over de noordwestflank van de berg naar het laagste punt en vanaf daar weer geleidelijk omhoog naar het Belgenmonument. Vanaf dat punt is - als het blad van de bomen is - nog de weidsheid van het landschap te ervaren. Voor dit uitzicht kwamen zo'n honderd jaar geleden de eerste toeristen naar deze plek om zich te verpozen.

De IVN-gidsen vertellen over de geologische ontstaansgeschiedenis en cultuurhistorie en ze zullen uitgebreid stilstaan bij wat de natuur ons in november laat zien en horen.

Meer informatie: www.ivn.nl/amersfoort of e-mail: natuurexcursies@ivnamersfoort.nl

In december organiseert het IVN geen excursie

De Natuurkijker

Redactioneeltje

Ja, u ziet het goed. We hebben er twee nieuwe redactieleden bij: Demi Nijhuis en Paul Vriesekoop. Zijn we enorm blij mee. Paul en Demi stellen zich in dit Redactioneeltje aan u voor. Veel leesplezier toegewenst met deze Herfsteditie van de Natuurkijker. En in december volgt een extra dikke Natuurkijker ...

Kees de Heer, Demi Nijhuis, Olav-Jan van Gerwen & Paul Vriesekoop

PAUL VRIESEKOOP

"Ik ben sinds drie jaar lid van IVN en algemeen bestuurslid waarbij ik me vooral oriënteer op de communicatie van IVN Amersfoort e.o. Ik maak sinds begin dit jaar de Vooruitkijker van het IVN en ben nu ook opgenomen in de redactie van de Natuurkijker om goed af te stemmen tussen de Natuurkijker en de Vooruitkijker wat we waar publiceren. Mijn achtergrond is de veehouderij. Ik kom van een melkveebedrijf en heb veeteelt gestudeerd in Wageningen en daarna in veelal internationale managementfuncties gewerkt in de veehouderij en een aantal jaar voor de Wageningen Universiteit. Ik ben sinds dit jaar met vervroegd pensioen en actief in een landschapsbeheerploeg in Utrecht en een aantal bestuursfuncties. Van jongs af aan ben ik bezig geweest in de natuur en sinds mijn werk bij Wageningen Universiteit ook met de relatie veehouderij en natuur."

DEMI NIJHUIS

"Graag stel ik mezelf voor als nieuw lid van het Natuurkijker-team. Mijn naam is Demi, ik ben 27 jaar en ik ben verheugd om deel uit te maken van deze geweldige groep natuurliefhebbers. Mijn betrokkenheid bij de Natuurkijker komt voort uit een passie voor de natuur en een verlangen om die passie met anderen te delen. Ik zal vooral gaan bijdragen aan de opmaak en lay-out."

Deadline volgende nummer

We willen dit jaar nog de volgende - en als het even kan een extra dikke - Natuurkijker uitbrengen. Stuur uw kopij uiterlijk 1 december naar redactie.natuurkijker@gmail.com

De daarop volgende Natuurkijker zal in het voorjaar van 2024 verschijnen. Kopij graag uiterlijk 1 februari 2024 naar het mailadres van de redactie sturen.

Bij de voorplaat

Kees de Heer portretteerde de porseleinzwam op een oude beuk in het landgoed Nimmerdor. De porseleinzwam dankt zijn naam aan de witte hoeden, die evenals echt porselein transparant zijn. (foto: Kees de Heer)

2	IVN Excursies najaar 2023
4	Paddenstoelen KNNV Spetterdag
5	Waarom zo blij met Greenpeace?
6	IVN Natuurgidsen gediplomeerd
7	Fotopagina
8	Mijn favoriete plek
11	Glanshaver en Klein streepzaad
13	Fête de la Nature echt een feest
14	Nationale Nachtvliedernacht 2023
15	Eindfeest Eemstruiners
16	Groene agenda

De Natuurkijker is het gecombineerde blad van IVN en KNNV Amersfoort e.o. Redactie: Kees de Heer en Olav-Jan van Gerwen.

email: redactie.natuurkijker@gmail.com

Het IVN en de KNNV hebben werkgroepen die zich bezig houden met onder andere vogels, planteninventarisaties, insecten, vlemuizen, natuurwandelingen, lezingen, cursussen, duurzaamheid, jeugd, ruimtelijke ordening en bomen knotten.

IVN | www.ivn.nl/amersfoort

vacature IVN-voorzitter

email: info@ivnamersfoort.nl

KNNV | www.knnv.nl/amersfoort

Arie van de Bremer, voorzitter a.i.

email: voorzitter@amersfoort.knnv.nl

Zeldzame paddenstoelen tijdens KNNV Spetterdag

door Renée van Assema en Kees Quaadgras

Interessante waarnemingen doen onder begeleiding van gidsen, die de omgeving kennen als hun broekzak, is altijd de moeite waard. Maar de jaarlijkse Spetterdag van de KNNV draait toch vooral om elkaar weer te zien, en om nieuwe ontmoetingen.

En zo zijn we met zijn allen ook weer een jaartje ouder geworden, met hier en daar een rimpel erbij, of iets strammer in de beweging. De een - we noemen geen namen - is wat zwaarder geworden, een ander - we noemen ook hier geen namen - wat slanker.

De Spetterdag had plaats op zaterdag 12 augustus 2023 in de Amerongse bossen en Bovenpolder. We waren met 24 man-vrouw sterk. Een week of twee later had - buiten de vakantieperiode - waarschijnlijk meer deelnemers opgeleverd, maar de gastheren en -vrouw van Het Utrechts Landschap konden alleen op deze datum.

De bijeenkomst begon in de voormalige tabaksdroogschuur van het Utrechts Landschap. Gids Arie van Barneveld vertelde dat er gedurende driehonderd

jaar, tot ver in de twintigste eeuw, veel tabak werd geteeld rond Amerongen. Die werd vooral gebruikt als snuif- en pruimtabak. En versneden met tabak van hogere kwaliteit uit de tropen om er sigaren van te maken.

De tabaksplanten groeiden prima op de droge, schrale zandgronden, en waren tevreden met de potstalmest, een combinatie van schapenpoep en heideplanten. Ook duivenmest bleek geschikt. Later werd guano, de mest van Zuid-Amerikaanse kustvogels, zoals pelikanen, geïmporteerd. Een schimmel maakte in de jaren zestig een eind aan de tabaksteelt. Het Utrechts Landschap houdt nog een veldje tabaksplanten in ere. De plant heeft grote, vlezig bladeren, roze bloemen en behoort tot de nachtschadefamilie. Het zaad is nog fijner dan dat van de mosterdplant.

Toen was het tijd voor de lunch en aansluitend de wandeling in twee groepen. Landschapsgids Jan Snijders toonde ons een hoornaarsnest, beukenlanen met de oudste beuken van de Heuvelrug, en verschillende soorten slijmzwammen. Er waren na de overvloedige regen van de vorige dagen en van die ochtend veel paddenstoelen. We ontdekten vier duivelseieren, die binnen enkele dagen tot grote stinkzwammen zouden uitgroeien. Verder diverse russula's. Onze eigen paddenstoelenexpert Leendert Smit determineerde onder meer de narcisameniet, de gele korstzwam en de zeldzame spechtinktzwam.

Pia Kleverlaan meende een knoppergal te hebben ontdekt, maar volgens een ander was het een aardappelgal. Wil Schonewille wilde dat wel eens beter bekijken, raakte de gal aan, en door een onwillekeurige beweging van haar viel de aardappelgal op de grond. Commentaar van Gert de Wit: "Dat was dus een aardappelgal."

In de groep van gids Cora Oostlander stonden de letterlijke hoogtepunten van het Amerongse bos centraal. Zo zagen we vanaf het uitzicht punt bij 'het bankje van Cor' de sluizen in het kanaal bij Wijk bij Duurstede. Vanaf een ander uitkijkpunt keken we zo ver als de brug en toren van Zaltbommel. Ondertussen liepen we door markante bomenlanen. Eerst met de neus, en later met de ogen zagen we diverse stinkzwammen. Een kleurige paddenstoel was het rossig buiskussen. Zie je er één, dan zie je er vervolgens meer. Obsidentify is daarbij een handig hulpmiddel.

Met de rug naar het uitzicht zagen we op de zonnige zuidhelling tientallen kleine vuurvinders, en diverse goudwespen. Cora is behalve gids ook natuurwijzer (zie <https://www.natuurwijs.nl/>).

Als schoolkinderen roken we de andere geur van een lindebos vergeleken met een beukenlaan. En voor we het wisten stonden we met een uilenveer over onze wangen te vegen, zo zacht! Een rondleiding voor alle zintuigen dus!

De zeldzame spechtinktzwam (foto: Kees Quaadgras)

Behalve een miauwkje van een buizerd en het verre gekras van kraaien lieten de vogels helaas verstek gaan. Die hadden het te druk met ruien. Daar loop je dan met je zware camera (Leendert en medeschrijver dezes).

Tot slot diverse vruchtensappen plus kaas, kippenvleesballetjes, chips, Met uiteraard dank aan Arie van den Bremer voor de organisatie.

Deelnemers aan de KNNV Spetterdag. V.l.n.r. Wilma Adriaanse, Elly van Veen, Marjan Brouwer, Wout de Jong, Lenny van Valkenhoef en Elise Wiggers.

Waarom ben ik zo blij met Greenpeace?

door Kees van Wegen

Nadat ik op de site van Greenpeace een artikel van Roos Benard had gelezen, wist ik dat ik lid moest worden van Greenpeace, want zij zijn voor mij als natuurliefhebber de organisatie die de actie kiest om op te komen voor onze natuur in Nederland!

Het artikel gaat erover dat Greenpeace een rechtszaak tegen onze overheid start, net als Urgenda een tijd geleden, omdat de uitgestoten hoeveelheid stikstof door de genomen of juist niet genomen maatregelen NIET naar beneden gaat, zodat unieke planten en dieren en natuurtypen in Nederland verdwijnen. De natuur die zo'n belangrijke bondgenoot is tegen de klimaatverandering.

Roos Benard somt in het kort op wat er mis is met onze natuur:

- Bijna 90 procent van de typen natuur die onze overheid dient te beschermen, verkeert in matige tot slechte staat.

- De hoeveelheid stikstof veroorzaakt problemen in de gehele voedselketen.
- Ecosystemen raken uit balans en storten in.
- Nuttige bodemschimmels tot dassenpopulaties nemen af in aantallen.
- Planten hebben moeite om aan hun voeding te komen, kwetsbare planten worden verdrongen.
- De eierschalen van vogels en reptielen zijn te dun, waardoor ze niet meer uitkomen. Als ze wel uitkomen, dan kruijpen jonge vogels uit hun ei met te broze botten, die vervolgens breken. Het wordt steeds stiller in de natuur.

Ook in totaal 14 natuursoorten raken onherstelbaar beschadigd of kunnen verdwijnen als de stikstofreductie niet snel omlaag gaat, zoals de zandverstuivingen op de Veluwe en veengebieden zoals de Alde Faenen in Friesland.

Voor de stikstofreductie heeft onze regering al 25 miljard euro vrij gemaakt. Een immens bedrag, en dat is volgens Greenpeace niet genoeg! Hoezo?

Volgens Greenpeace is er is haast nodig om de meest kwetsbare natuur te redden, terwijl onze (demissionaire) regering dit geen prioriteit geeft. Gelukkig was er MOB van Johan Vollenhove om de bestuurders in Den Haag terug te fluiten. En als de overheid de piekbelasters aanpakt, dan is het op vrijwillige basis! Nu het kabinet is gevallen, is de overheid lange tijd vleugellam. Dat betekent nog meer uitstel en die tijd heeft de natuur helemaal niet, gezien de provinciale natuurrapportages. Zij eist dat de meest kwetsbare natuur prioriteit krijgt van de overheid en dat heel snel en drastisch de stikstof wordt verminderd. Dit betekent méér en gerichte stikstofreductie vóór eind 2025 en vóór eind 2030 op basis van bewezen effectieve maatregelen.

Voordat Greenpeace tot deze actie besloot is het volgende gedaan:

- In 2021 is de eerste sommatiebrief aan de overheid opgestuurd.
- Zij stonden met velen op het dak van de tweede kamer om te protesteren.
- Greenpeace publiceerde een rapport, waaruit bleek dat de meest kwetsbare natuur voor eind 2025 moet worden gered.
- Medewerkers van Greenpeace zaten aan tafel met stikstofonderhandelaar Remkes.
- Medewerkers van Greenpeace werken samen met groene boeren aan een duurzame toekomst voor de landbouw.
- En in 2023 is een tweede sommabrief verstuurd waarin opnieuw de overheid is gewaarschuwd, dat veel kwetsbare natuur ernstig onder druk staat en mogelijk onherstelbaar beschadigd raakt. De overheid heeft deze waarschuwing helaas naast zich neergelegd en een concreet plan blijft uit.

Volgens Greenpeace hebben banken en multinationals, zoals veevoerfabrikanten, kunstmestproducenten, bestrijdingsmiddelenfabrikanten en supermarkten, voordeel van het treuzelende beleid van de overheid. Hun belang is dat zij zijn gebaat bij een grootschalige en zo intensieve mogelijke productie. Helaas spannen zij zich nog niet in voor een duurzaam en eerlijk verdienmodel voor de boer. Nu nog verzetten zij zich te veel tegen deze omslag, omdat ze bang zijn voor een daling van hun inkomsten.

Na talloze gesprekken met vooraanstaande ecologen, juridische experts, collega-organisaties en onze eigen advocaat, weet Greenpeace het zeker dat een rechtszaak het laatste redmiddel is om de meest kwetsbare natuur te redden. En bij succes zou de Greenpeace rechtszaak navolging kunnen vinden, binnen Nederland en erbuiten, zoals ook de klimaatzaak van Urgenda heeft aangetoond.

Veel mensen in Nederland zetten zich actief in voor de natuur, Greenpeace voert net als andere organisaties actie die broodnodig is. Ik zou het mooi vinden als je overweegt om mogelijk de acties van Greenpeace te steunen: een handtekening plaatsen dat je Greenpeace steunt in deze actie, is het minste dat je kunt doen!

IVN Natuurgidsen gediplomeerd

door Gert Lodewijk

Het was een mooie dag, 24 juni 2023. De Natuurgidsenopleiding van IVN Amersfoort en Nijkerk werd afgerond met de diploma uitreiking. Achttien nieuwe natuurambassadeurs, die ieder op hun eigen manier hun steentje gaan bijdragen aan natuureducatie en belangstelling wekken voor de natuur.

Na een veeleisend anderhalf jaar, dat begon in de corona lock down met digitale bijeenkomsten en veilige afstanden van anderhalve meter, en eindigde op deze zonnige dag op Groot Zandbrink met familie en vrienden. Anderhalf jaar met dertig binnenbijeenkomsten, twintig buitenlessen en een hele serie opdrachten. Anderhalf jaar waar kennis gemaakt werd met vele aspecten van de natuur en duurzaamheid en met elkaar. Waarbij moest worden samengewerkt, onderzocht en gepresenteerd. Een intensief jaar.

Wat is het fijn om daarop te kunnen terugkijken. En wat een mooie toekomst.

Achttien nieuwe natuurambassadeurs op Groot Zandbrink

Fotopagina

Groot avondrood

Arie van den Bremer

De rups van groot avondrood is vijf centimeter lang en meer dan een centimeter dik. Dit beestje is gevonden door Willem van Dijk en ik heb hem gefotografeerd. Wat een beest...

De rups heeft een pijlstaartje. Zijn lijf is versierd met niervormige, witomrande oogvlekken en talloze zwarte streepjes. Als de rups zich verpopt, komt er een supermooie vlinder tevoorschijn. Groot avondrood is een nachtvlinder die zijn naam dankt aan de rozerode tint.

Groot avondrood (foto: Kees de Heer)

De rups van groot avondrood is vijf centimeter lang (foto: Arie van den Bremer)

Gordelgal op wintereik (foto: Wil Schonewille)

Opmerkelijke gal

Wil Schonewille

Tijdens onze wekelijkse 'Opmerkzame wandeling' in park Schothorst, bekeken we de verschillen tussen de bladeren van eiken. In de hoek van het hondenuitlaatveld tegenover de villa staan vier verschillende soorten eiken vlakbij elkaar. Het zijn de zomereik, wintereik, moseik en Amerikaanse eik.

Op de takken van de wintereik ontdekten we op meerdere plekken een vreemde vergroeiing. Al snel werd duidelijk dat het een gal moest zijn, maar welke? Na enig zoekwerk kwamen we uit op de gal van de gordelgalwesp. Deze galwesp leeft in twee generaties en veroorzaakt zowel blad- als takgallen.

In de bladgal, ook wel draaigal genoemd, leven vrouwelijke larven. Na de verpopping leggen deze vrouwtjes eitjes in de knoppen van de zomereik of wintereik. Op deze knoppen ontstaan de gallen die wij aantreffen op de wintereik. Uit deze gallen worden in het voorjaar zowel mannelijke als vrouwelijke gordelgalwespen geboren. Zij zorgen voor de seksuele voortplanting. Uit die eitjes ontstaan dan weer bladgallen. Nu we de takgal hebben gevonden, gaan we komend voorjaar zeker op zoek naar bladgallen op deze wintereik.

Mijn favoriete plek

Deze rubriek nodigt lezers van de Natuurkijker uit het verhaal van de favoriete plek in hun woonomgeving op te tekenen. We ervaren onze woonomgeving meestal niet zo bewust, maar er valt veel te beleven. Te voet weer anders dan op de fiets. Of in de auto of het OV, als decor om van A naar B te gaan. De terugkeer in je eigen buurt geeft een gevoel van weer thuis te zijn. Wat is jouw favoriete plek? Natuurbeleving dichtbij huis!

De favoriete plek van Lia Roest

Een favoriete plek in het buitengebied van Leusden

Tekst en foto's: Wil Schonewille

Wil Schonewille gaat voor elke Natuurkijker met een IVN'er op pad, om het verhaal van hun favoriete plek in hun woonomgeving op te tekenen. In de vorige Natuurkijker was in de bijdrage over Lia Roest een gedeelte weggevallen, dus we plaatsen haar favoriete plek nog een keer.

Lia Roest kijkt naar mossen en zwammen...

Na vele jaren in een rijtjeshuis in het westen van het land, woont IVN'er Lia Roest sinds vier jaar in het buitengebied van Leusden. Met haar man betrok ze een bungalowtje op hetzelfde terrein als het gezin van haar dochter. Het landschap en de mensen waren direct vertrouwd. Tot haar elfde jaar woonde Lia op een boerderijtje in Zuidoost Friesland, toen haar ouders besloten te verhuizen naar Den Haag, een drukke stad, waarin niets leek op het leven dat ze gewend was. Geen stal met koeien, maar voorbijgierend verkeer en ook op de nieuwe school was het erg wennen. Toch vond ze er haar draai, maar het verlangen naar het buitenleven bleef.

Lia beschrijft het gevoel van deze plek in Leusden als thuishomen. Hier heeft ze naast een mooi uitzicht, ook een grote tuin met bloemen en een moestuin met plantenkas. Bij het huis scharrelen kippen, in het weiland lopen schapen en in de verte zit een haas. Maar ook de omgeving heeft zij inmiddels verkend en Lia neemt me, op een zonnige februaridag, mee op haar favoriete wandelrondje. Het begint op vijf minuten fietsen vanaf haar huis, op de oude spoorlijn aan de Leusbroekerweg.

De route die we lopen, volgt globaal het Schutpad, een klompenpad over landgoed de Boom. Daar loopt Lia graag 's ochtends, vaak wel twee keer per week. We praten over haar leven in Zoetermeer, waar ze werkte in de psychosociale hulverlening en pleegzorg, maar waar ze ook actief was als gids op een boot in de Geerpolder. Nu een natuurgebied, maar ooit in beeld als locatie voor woningbouw. De boeren daar hebben toen het roer omgegooid en zijn natuurinclusief gaan boeren. Lia heeft de indruk dat er in Leusden zorgvuldiger wordt omgegaan met de natuur en het buitengebied.

Na haar pensionering kwamen er meer natuuractiviteiten op haar pad. Lia heeft in Zoetermeer de opleiding tot IVN-natuurgids gevolgd. Een kleine, maar actieve afdeling met twee keer per maand een excursie in één van de parken. Er was altijd veel belangstelling voor de natuuractiviteit op Vaderdag, met lekkers uit de natuur. Lia zorgde dan voor vlierbloesemsiroop.

Na de verhuizing heeft ze zich aangesloten bij de werkgroep natuurexcursies van IVN Amersfoort e.o. Daar kon ze gelijk deelnemen aan de nascholingscursus Leesbaar Landschap. Zo heeft ze haar nieuwe omgeving in het midden van het land, snel beter leren kennen. Jammer genoeg gooiden gezondheidsproblemen roet in het eten en kon ze niet als gids aan de slag. Sinds het weer beter gaat, neemt Lia deel aan de wekelijkse dinsdagochtendwandelingen in park Schothorst en wandelt ze met een vriendin in haar eigen omgeving. Ook neemt ze haar kleinkinderen mee op avontuurlijke natuurwandelingen in de buurt.

Vandaag zijn wij samen op pad. Onderweg praten we, maar we kijken ook goed om ons heen. Het is stil onderweg, een enkele wandelaar komen we tegen. We kijken naar het coulissenlandschap met weilanden en akkers omringd door elzensingels. Even verderop komen we in het parkgedeelte van het landgoed en lopen we op een beukenlaan. Op een stronk zitten allerlei mossen en zwammen. We kijken bij het oude sluisje naar de tongvarens, zien een aalscholver onderduiken in de beek en een stel ooievaars scharrelen in het veld aan de overkant van de weg. Even verderop zien we hun nest op een hoge paal. Het landhuis staat statig wit in het zonlicht, de bloembolletjes moeten nog komen. We werpen een blik in de oude ommuurde tuin en vragen ons af hoe dat er vroeger aan toging.

Als we weer bij de weilanden komen, staat er een ree in het veld. Met de verrekijker zien we er nog één staan, verscholen in het struikgewas. Ze zijn alert, maar blijven rustig staan.

Een bankje met zicht op het landhuis nodigt uit tot een korte pauze. We genieten van de zon die inmiddels de kou verdreven heeft. Bij een maisakker lezen we het bord met informatie over de broedhoop voor ringslangen. Die hebben we niet gezien vandaag, maar dat zou ook wel heel bijzonder zijn.

Na anderhalf uur zijn we weer terug bij het startpunt.

Het ooievaarsnest van landgoed De Boom

Ik ga nog even met Lia mee voor een kopje koffie en een rondje door de tuin. Daar praten we na over de mooie wandeling, waar in elk jaargetijde weer wat nieuws te beleven valt.

De favoriete plek van Kees Quaadgras

Tekst en foto's: Wil Schonewille

Kees Quaadgras was jarenlang actief voor onze IVN afdeling als redacteur van de Uitloper, de huidige Natuurkijker. Nu is hij actief als bestuurslid van de Vereniging Vrienden van het Waterwingebied Amersfoort. Deze vereniging is opgericht in 2001, nadat bewoners waren geschrokken van de plannen van de gemeente, voor de bouw van een school en het aanleggen van een weg. Die plannen zijn bijgesteld en in 2012 is in overleg met de bewoners een groenbeheerplan vastgesteld. Het langgerekte gebied vormt een ecologische verbindingzone tussen het buitengebied en de stad. Onder de Hogewegen en de Van Randwijcklaan zijn faunapassages aangelegd. Kees schrijft ook vogelverhaaltjes en maakt er foto's bij. Een uitgever wordt nog gezocht. Hij vertelt de verhaaltjes aan kinderen die hij helpt met taal en rekenen in het buurthuis.

Kees Quaadgras bij de natuurinformatietafel die hij heeft gemaakt

Op een mooie zomerse dag in augustus heb ik met hem afgesproken. Kees woont aan de rand van het waterwingebied in de Liendert en hij staat mij al op te wachten. Maar voor hij me meeneemt op zijn favoriete rondje, staan we stil bij wat er direct bij huis al te beleven valt. Hij is een paar dagen weggeweest en het is hem opgevallen dat de merels er niet zijn. Hopelijk niet als gevolg van een besmettelijke vogelziekte. Nieuw zijn een paar molshopen in het grasveld voor de flat. De maaimachine is er al een keer overheen gegaan, dus ze zijn er al wat langer, maar ze waren hem niet eerder opgevallen. In de populieren voor het gebouw zitten een paar eksternesten verscholen tussen het groen.

Paddengeul en natuurinformatietafel

Dan gaan we op pad, passeren de beek, waar zich wel eens een ijsvogel laat zien, en lopen richting natuurspeelplaats. Verborgen in de weelderig begroeide berm loopt een paddengeul. Die heeft Kees bedacht. Tijdens de paddentrek steken de padden de Lageweg over naar het water aan de overkant, om zich voort te planten. Zonder beschermende maatregelen is dit een gevaarlijke tocht. Jarenlang werden er schermen geplaatst, maar dat was telkens een heel gedoe. Nu is er de geul, met houten wanden, waarin de padden geleid worden naar emmers die zijn ingegraven, zodat ze veilig kunnen worden overgezet. Hij heeft ook de natuurinformatie-tafel bedacht en teksten en foto's daarvoor gemaakt. We lopen ernaartoe en zien dat de tafel flink is beschadigd, Kees heeft al een melding gedaan. Heel jammer, maar zulke dingen gebeuren ook hier.

Informatiebordjes

In plaats van het herschrijven van een oud wandelboekje is besloten om langs de paden bordjes met informatie te plaatsen die per seizoen worden verwisseld. Nu is te lezen wat er in de zomer allemaal te zien en beleven valt. Ook hier is Kees bij betrokken. Elke twee weken is er overleg met de groenbeheerder. Er is een budget en er worden excursies georganiseerd, een mooi voorbeeld van burgerparticipatie.

Tijdens het wandelen valt me op dat Kees veel mensen kent, er wordt gegroet en even een praatje gemaakt. Honden mogen hier loslopen, ideaal voor hondenbezitters in de buurt. De bankjes langs de paden voorzien ook zichtbaar in een behoefte om even plaats te nemen. Bij de paddenpoel vertelt Kees over het uitgraven en geleidelijk vollopen met regenwater en kwel. Het zand is even verderop als heuvel terug te vinden. De oevers van de poel zijn inmiddels begroeid, in het water bloeien watergentiaan en waterlelies. Kees heeft wat lisdoddenzaad uitgestrooid. Ook die doen het goed. Verderop staan we stil bij een sloot met knotbomen, een herinnering aan het voorheen agrarische gebied dat sinds 1972 is omgevormd tot stadsnatuurpark. Een dode boom vol spechtenholen mag blijven staan en onlangs nog zijn er vijftien vleermuiskasten opgehangen. Een deel van

Paddenpoel in het Waterwingebied

de grasvelden wordt twee keer per jaar gemaaid, het maaisel wordt na enkele dagen afgevoerd, zodat de zaden kans krijgen eruit te vallen.

We lopen grotendeels over verharde paden, maar er zijn ook smalle paadjes door dicht struikgewas. Zo'n paadje voert ons naar een open plek, in een kring van hoge populieren. Bedoeld als ritselbosje, maar het is er heel stil. Kees legt uit dat het eigenlijk ratelpopulieren hadden moeten zijn, maar het zijn Italiaanse en die ritselen niet. Toch een heel bijzondere plek.

Interesse in vogels

In het voorjaar gaat Kees al vroeg op pad, later in het seizoen loopt hij later op de dag zijn rondje. De belangstelling voor vogels is ontstaan op de lagere school, waar meester Janssens in zijn klas vogelclubs vormde met elk een eigen onderzoeksgebied. De meester is zelfs een keer met de club van Kees op pad geweest, een hele eer. Maar Kees ging er ook graag alleen op uit, struinen in het groen achter hun huis met tuintje in Hoogvliet, waar hij als jongen vanaf een flat in Den Haag naartoe verhuisde. Later werd hij actief bij de scouting, waar hij ook leidinggevende taken kreeg. De journalistiek bracht hem naar Rotterdam en 23 jaar geleden kwam hij naar Amersfoort.

Tijdens het wandelen en praten wijst Kees me op de plek waar sperwers hebben gebroed, waar hij foto's maakte van ijsvogels. Hij vertelt over medevogelaar,

Rob Dekker, die hem op de hoogte houdt van bijzondere waarnemingen. Even later treffen we hem, hij heeft net een glanskopmees gehoord. De natuurmomentjes rijgen zich aaneen en na ruim twee uur zijn we weer op ons beginpunt. Een hele mooie plek zo dichtbij huis.

Glanshaver in tweede bloei

Tekst en foto: Arie van den Bremer

Glanshaver is een veel voorkomend gras in vochtige streken. Deze plant floreert dus niet op de hei. Een opmerkelijk verschijnsel van glanshaver is dat ze een tweede bloei kent. Je vindt de glanshaver vooral in redelijk vochtige ruigten en in bermen, die soms medio mei nog zijn gemaaid. Kenmerken van deze plant zijn: grote brede bladeren in een pol, een stengel tot 1,2 meter hoog en een lange, pluimvormige bloeiwijze die wel 25 centimeter lang kan worden. De plant is gemakkelijker te herkennen aan de bloemen, maar die moeten er dan natuurlijk wel zijn. Deze bloemen zijn dankzij de tweede bloei aanwezig van mei tot september.

De aartjes van glanshaver hebben twee bloemen. Het belangrijkste kenmerk is de naald van de onderste bloem, die aan de rugzijde een lange, geknikte naald heeft, wel 10 tot 15 millimeter lang. Ook in verdroogde vorm is deze naald nog goed te zien. Een bloem van een gras is prachtig opgebouwd, maar je moet er wel een loep bij gebruiken. Een gras heeft twee

De bloeiwijze van glanshaver is een lange pluim

paarse helmknoppen, die aan een dun draadje buiten de bloem hangen. De wind kan er dan goed bij en kan gemakkelijk het stuifmeel (de pollen) verspreiden. In het hart van de bloem zit een zaadbeginsel (het begin van een graankorrel), met op de kop een stamper in de vorm van twee witte pluusjes. Het is een mooi gras in september...

Klein streepzaad

Tekst en foto's: Arie van den Bremer

Een bijzonder kenmerk van klein streepzaad is dat deze plant erg goed tegen droogte en tegen maaïen kan. In een droge zomer verdort bijna alles, maar niet klein streepzaad. In gemaaide bermen zie je nog maar één gele composiet en dat is klein streepzaad. Soms nog vergezeld van gewoon biggenkruid, die kan er ook goed tegen. Het verschil is dat klein streepzaad bladeren aan de bloeistengels heeft en gewoon biggenkruid niet. Klein streepzaad is een plantensoort uit de familie van de composieten. De bloei begint eind juni en gaat daarna nog enkele maanden door.

Kenmerken van klein streepzaad zijn:

- De plant kan 80 centimeter hoog worden, maar na bijvoorbeeld maaïen niet meer dan 15 centimeter en alles wat er tussen zit. Ze bloeit vanaf eind juni tot in de herfst
- De rozet aan de voet van de plant bestaat uit hooguit 25 smalle bladeren in wisselende lengten. De langste zijn tot 15 centimeter lang en 3 centimeter breed. Aan de voet bochtig en spits dubbelveerspletig en naar de top bochtig en spits dubbel geveerd.
- Een rozet heeft soms wel 10 rechtopstaande bloeistengels, met bloemen die na elkaar bloeien. Na maaïen begint de plant vaak weer opnieuw in bloei te komen, maar dan wel met veel kortere stengels.
- De stengel vormt over de gehele lengte zijtakken, die deel uitmaken van de bloeiwijze. Elke zijtak heeft aan de voet een stengelblad. Veel stengels van gele composieten zijn niet vertakt (paardenbloem) en/of hebben geen stengelbladeren (gewoon biggenkruid).
- Stengelbladeren zijn bochtig en spits geveerd, net als de einden van de rozetbladeren. Het blad krult links en rechts om de stengel heen in de vorm van twee naar beneden gerichte spitse oortjes.
- De stengels zijn hard en glad en zeer sterk in de lengte gegroefd. Bij doorsnijden komt er melksap uit.
- De plant heeft een lange penwortel en kan zeer goed tegen droogte en afmaaïen.
- Het aantal bloemen per stengel varieert tussen de 50 en 150 stuks. Een complete plant met meerdere stengels kan dus een dominante verschijning zijn. Zeker als er meerdere bij elkaar staan, en dat komt vaak voor.

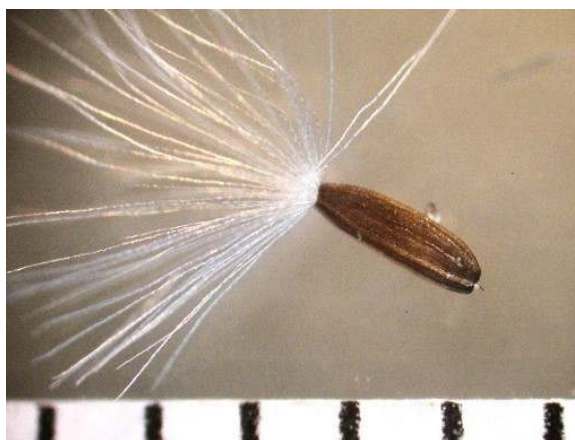
De stengelbladeren zijn bochtig en spits geveerd (links op de foto). De rozetbladeren zijn aan de voet dubbel veerspletig (rechts op de foto).

De stengelbladeren krullen om de stengel heen, met twee naar beneden gerichte oortjes

Een bloemhoofdje telt gemiddeld vijftig lintbloemen

Ieder zaadje heeft aan de top een wit grijs pluusje

In een droge zomer zie je in gemaaide bermen slechts één gele composiet

De omwindselblaadjes aan de onderkant van het bloemhoofdje zijn sterk bekleerd

- Het bloemhoofdje is 1 tot 1,5 centimeter groot en kent alleen lintbloemen. Er zijn geen buisbloemen, zoals bij bijvoorbeeld madeliefje (de gele bloempjes in het hart van het bloemhoofdje).
- De circa 7 millimeter lange omwindselblaadjes aan de onderkant van het bloemhoofdje liggen aangedrukt en zijn sterk beklierd (haartjes met een klein druppeltje).
- Het aantal lintbloemen per bloemhoofd is gemiddeld 50 en het lint is 7 millimeter lang en 1 millimeter breed.
- De lintbloemen hebben aan de onderkant in de lengte een witte streep (uniek voor de soort)
- Elk bloempje groeit uit tot een nootje met aan de top een pappus (wit-grijs pluusje). Dat pappus neemt het nootje mee in de wind, ten behoeve van de verspreiding.
- Een nootje heeft 10 ribben in de lengterichting en is tot 2 millimeter lang.

Fête de la Nature was echt een feest

Op 3 september organiseerde IVN Amersfoort i.s.m. GGZ Centraal in het kader van De Groene GGZ een Fête de la Nature op het terrein van psychiatrisch centrum Zon & Schild in Amersfoort. Er werd een divers programma aangeboden. In de Open Kapel was een reizende tentoonstelling van de gemeente Amersfoort te zien over het thema biodiversiteit in de stad. Tevens waren er in de Open Kapel 3 lezingen georganiseerd over de honingbij door imkervereniging Eemland, eetbare planten door Elsje Bruijnesteijn en tot slot een lezing over het Geopark Heuvelrug, Gooi en Vecht e.o. door Kees de Heer.

Buiten liet de zon ons niet in de steek, de kraampjes van IVN en Imkervereniging werden door passerend publiek bezocht. Er werden 3 rondleidingen aangeboden waarbij men een indruk kon krijgen van de natuurwaarden op het terrein en gelijk kon horen welke ontwikkelingen er in de nabije toekomst te verwachten zijn. De GGZ-band zorgde voor de nodige gezelligheid en was een mooie publiekstrekker. Het was een zeer geslaagde dag.

(deze terugblik is ook opgenomen in de oktober-editie van IVN-Vooruitkijker)

Nationale Nachtvliedernacht 2023

Tekst: Christel van Leersum

Jaarlijks organiseert de Vlinderstichting de Nationale Nachtvliedernacht. Deze nacht heeft het doel om zo veel mogelijk mensen in contact te brengen met nachtvlieders. Iedereen kan meedoen. Zowel ervaren 'nachtvlinderaars' als beginners, zowel jong als oud. Dit jaar was de Nationale Nachtvliedernacht op 15 en 16 september.

Op vrijdag 15 september 2023 stelde de Werkgroep insecten/nachtvlindere van KNNV Amersfoort e.o. twee lakens met nachtvliederslampen op in de struintuin van de Groene Belevens in Leusden. Ook waren er twee soorten lichtvallen (waaronder een zogenaamde LED-emmer) en werd er een smeermengsel van stroop, suiker en alcohol op de bomen gesmeerd. Vanaf 19.30 uur stond de koffie en thee klaar en kon er ingelopen worden. Dat gebeurde ook. Ongeveer vijftien bezoekers meldden zich bij de poorten van de struintuin. Om 20.00 uur gingen de lampen aan. Meestal duurt het even voordat de

vlieders het laken vinden. In de tussentijd hielden twee leden van de werkgroep een praatje over nachtvlieders. De meeste bezoekers waren beginners op het gebied van nachtvlieders. Het praatje viel in goede aarde, de bezoekers waren erg geïnteresseerd. Het weer zat ook mee: de temperatuur was goed, weinig wind en geen maan.

Hoornaars en uilen

Direct nadat de lampen aangingen verschenen er een flink aantal Europese hoornaars op beide lakens. Fascinerende insecten, met name vanwege hun grootte. Gelukkig zijn ze niet agressief maar voorzichtig deden we wel. Gelukkig verschenen er ook vlieders. In totaal zagen we 26 soorten deze avond, bijna allemaal op het laken. Op de smeer kwam helaas slechts één afgevlagen huismoeder af. We zagen veel uilen, zoals de essengouduil en de zeldzame lidegouduil. Deze twee vlieders zijn typische najaarssoorten.

We zagen een zwart weeskind, een van de grootste uilen die in Nederland voorkomt. Normaal gesproken komt deze vlinder eerder op smeer af dan op licht. Ook kwam de gepluimde snuituil op het laken. Ook

De Werkgroep insecten van KNNV Amersfoort zorgde voor lakens met nachtvliederslampen in de struintuin van de Groene Belevens in Leusden (foto: Christel van Leersum)

De gepluimde snuituil is in opmars (foto: Hans van Zummeren)

deze vlinder is zeldzaam, maar sterk in opmars. We troffen nog meer uilen zoals onder andere het eikenuiltje, de bruine sikkeluil en de zwarte c-uil. Alle vlinders, ook de microvlinders, zijn zoveel mogelijk op naam gebracht. De volledige lijst van soorten staat op waarneming.nl

De groep deed niet aan nachtbraken, om 23.30 uur gingen de lampen weer uit. Hierdoor kunnen we wat soorten gemist hebben die later vliegen, maar dat mocht de pret niet drukken. De sfeer was goed en er was vooral veel verwondering bij de bezoekers. Wellicht zijn er weer wat nachtvlinderaars bijgekomen. Onze dank gaat uit naar de Groene Belevens voor het beschikbaar stellen van de struintuin en natuurlijk voor de koffie en thee.

Nachtvlindernacht 2024

Alvast voor in de agenda: de Nationale Nachtvlindernacht 2024 is op 5 & 6 juli. Dat is tevens de twintigste keer dat de nacht georganiseerd wordt. Heb je belangstelling voor nachtvlinders of voor de werkgroep, kijk dan op <https://amersfoort.knnv.nl>

Eindfeest van de Eemstruiners op Stoutenburg

door Brigiet van Boom

Op 17 juni was de allerlaatste bijeenkomst van de Eemstruiners van dit seizoen, wederom op een prachtige zonnige dag. We zijn echte geluksvogels! De 'Heerlijkheid Stoutenburg', in 1999 gekocht door het Utrechts Landschap, is een mooie plek met een heel gevarieerd cultuurlandschap met weilandjes, akkers, bossen, beken, houtwallen en elzensingels,

waar het heel goed toeven is. Bij aankomst kregen de kids ditmaal niet de bekende arm-badge maar werd er bij hen een heuse Eemstruiners-Struikpas opgespeld. De bedoeling van deze activiteitenbingo was deze pas gedurende de ochtend te laten volstempen.

Het bestaande 'Stoute Schoenenpad' vormde de start van de wandeling, die ons meteen langs een paar mooie plekken bracht. Een voor kinderen nagebouwde dassenburcht, enkele klimbomen en een prachtig beukenwoud waren de plekken om tijd te nemen en vrij te spelen. Tussen de beuken gaven we extra aandacht aan de vos. Tamara had daar een leuk verhalend informatief boekje over gevonden en een verhaal uitgekozen, waar ieder vol aandacht naar luisterden. Daarna het vossenstaartenspel: al rennend vossenstaarten trekken, die met een knijper aan het shirt vast zaten.

Na een drinkpauze hadden we voor alle kids een bamboe-stok, een netje en een ijzerdraad om daar een eigen visnet mee te fabriceren. De vijver verderop gaf de gelegenheid het net meteen uit te testen en te speuren naar bootsmannetjes, libellenlarfjes, kikkers en nog veel meer. Tenslotte hadden we nog een fruitige lunch met wafels en slagroom op een groot picknick kleed. De tijd vloog; ineens was het alweer tijd om af te sluiten.

We kijken terug op een leuke dag en op een fantastisch seizoen met een gemiddelde opkomst van achttien kinderen. Natuurlijk gaan we volgend seizoen weer van start met een nieuw programma en we hopen daar jullie allen weer te zien. Wij wensen jullie een fijne vakantie allemaal! Diegene die er volgend seizoen niet meer bij zijn, wensen wij ook nog heel veel struinplezier in de open lucht.

De Eemstruiners op Heerlijkheid Stoutenburg

INDIEN ONBESTELBAAR:
IVN-AFDELING AMERSFOORT
POSTBUS 1012, NIJVERHEIDSWEG NOORD 24
3812 PM AMERSFOORT

Het IVN

Het IVN, Instituut voor natuur- en milieu-educatie en duurzaamheid, is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer (kennis over) natuur en een betere kwaliteit van het milieu. Verspreid over Nederland heeft het IVN zo'n 170 plaatselijke afdelingen en een aantal regionale consulent-schappen. Meer dan 25.000 leden zetten zich actief in voor de natuur en het milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten.

Minimum bedragen contributie: actief lid € 24,-, gezinslid € 5,-, donateur € 10,- en jeugdlid gratis.

Uitgaven: viermaal per jaar het landelijke blad Mens en natuur. Plus viermaal per jaar de lokale uitgave De Natuurkijker. Plus digitale nieuwsbrieven, ook onder de naam De Natuurkijker.

Voorzitter (vacature), voorzitter@ivnamersfoort.nl
Website: www.ivnamerfoort.nl

Groene Agenda

16 nov	Minicursus Trekvogels herkennen
19 nov	Geo-natuurexcursie Amersfoortse Berg
22 nov	Groenvisie in Vogelvlucht 12
27 nov - 31 jan	Korstmossen Landgoed Schothorst
t/m 30 nov	Paddenstoelen Speurtocht
t/m 20 dec	Herfst Kabouterwandeling
t/m 21 dec	Bomenwandeling Landgoed Schothorst
20 jan	Studiedag Mierenwerkgroep

Nadere informatie: hetgroenehuisamersfoort/agenda of ivn.nl/afdeling/amersfoort/natuuractiviteiten of amersfoort.knnv.nl/agenda

De KNNV

De KNNV, Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, is een vereniging voor veldbiologie en houdt zich actief bezig met natuurbeleving, natuurstudie en natuurbescherming. Onder de leden zijn zowel vakmensen als liefhebbers die meer willen weten. De KNNV verzorgt excursies en lezingen, kampen en reizen, en inventariseert natuurgebieden. Leden ontvangen het landelijke verenigingsblad Natura dat viermaal per jaar verschijnt, met informatieve artikelen over natuur, natuurbescherming, boekbesprekingen en nieuws uit de vereniging. KNNV-leden krijgen korting op boeken uit de eigen KNNV uitgeverij.

Het lidmaatschap van de vereniging kost 28 euro per jaar voor leden, en 14 euro voor huisgenootleden. Donateurs betalen minimaal 10 euro per jaar. IBAN KNNV Amersfoort is NL40 TRIO 0788 9141 89.

Uitgaven: viermaal per jaar het landelijke blad Natura, plus viermaal per jaar de digitale Natuurkijker. Plus digitale nieuwsbrieven, ook onder de naam De Natuurkijker.

Voorzitter (a.i.): Arie van den Bremer,
email: voorzitter@amersfoort.knnv.nl

De lindegouduil is een typische najaarssoort (foto: Hans van Zummeren)
Deze foto hoort bij het artikel over de Nationale Nachtvulindernacht 2023 op pagina 14/15.